

száglárok 's népek hiven követendők! — De egyéb iránt is a' pénz szaporodásával együtt felszökkenvén mindennek ára, elvégre értékünkben csak ott állunk, hol előbb, sőt külkereskedés irányában még rosszabbul, mert mi műiparos ország nem levén, és még sokáig nem is lehetvén, ne képzeljük magunkat a' sziget-Angliához, melly tenger kezepelt és tengerek 's a' világ minden részeiben elszórt gyarmatok uralmában végtelenül kifejlett műiparával képes műcikkeket jutányos áron előállítani, és azzal mint nem csupán névszerinti, hanem tetteleg független nagy hatalom a' föld minden vásárait ellepni; mind a' mellett saját mezei termékeinek ára már bezeg arányban van pénzforgalmával, következőleg, midőn Albionra függesztjük figyelmünket, el ne felejtjük, hogy kereskedésünk mostan leginkább mezei nyers termékeinket érdekelvén, ha azok pénzösség miatt sokba kerülnek, másokkal külvásárokon nem versenyezhetvén, külkereskedésre nézve kilátásink, tömérdek más akadály közt, már csak ez okul sem fényesek.

A' pénzbefektetés sem kis figyelmet igényel, mit a' milly könnyű elkölteni, szintolly nehéz okosan befektetni magányos gazdaságba épen úgy, mint álladalmiba, és ha ez el van hibázva, vagy reményünk — mint olly gyakran — hiúsul, tönkre jutának egyesek, tönkre maga az ország is.

Nincs könnyebb mint a' befektetést eltéveszteni, egyikünk a' szellemi előhaladást tartja az álladalm és jóllét alapjának, másikunk az anyagi érdekeket, mint állítólag a' szellemi kifejlésnek is alapját ápolja, 's ezen különböző vélemény töménytelen különbséget létesített a' kormányzatban; mi szegények levén, az utólsóra láttatunk hajolni, mert ez kényelmesebb, ámde veszedelmesebb is, mivel az anyagi jóllét szellemi kifejlés nélkül, hogy csak hó hátán épült vár, és hogy nem is okvetetlen következtöti a' szellemi fejlődést, a' történetben az idézett és más példákban sajnos igazolja, ellenben szellemileg magasult országban jóllét még soha sem hiányzott, a' költőnek pedig mindjárt kezdetben egyszersmind egy arányban emelése még eddig csupán jámbor ohajtás, és különösen az ilyen irányu újabb álladalmak megédzett mintaképen még nem tekinthetők, azért is ránk nézve életkérdés: mellyik tant fogadandja el a' haza? vagy szokás szerint Ungot Bereget összezavarunk, és szürend a' szer: egeret. Magány-gazdaságunk befektetése sem könnyű, taglaljuk csak helyzetünket: 's elbámulunk mi súlyos okszerüleg beruházni olly intézvények mellett, mik csupán egy napról más napiglan didergésre számítvák, egyszerre milliókat haszoutra fordítani népetlen kopár hazában, hol sem ipar, sem fogyasztás, sem közlekedés rendezve, külkereskedésünk és lehető gyáraink kulcsát is idegen érdekek őrizvén, óriási feladat. Váradí Andor (Vége köv.)

Országgyűlési közlemény.

Jun. 26. ker.ül. szónok igy folyt. szavait: Ime t. RR. itt vannak Tellkamp tabellái a' philadelphai börtönről 1837ki jan. 1től, 1842ki jan. 2kátig. Igaz hogy ezen 1837ben 14, 1838ban 8 fehér, 11 fekete, 1839ben 13 fehér, 13 fekete, 1840ben 20, 1841 csak 11 elmebeteg van bejegyezve, de elmebeteg mondom, és nem örültmind. 'S azoknak is egy része már börtönbe kerüléskor zavarodott, több testi beteg is volt, 's a' legtöbb elmebetegség okaul ama titkos bünt hozák fel, mellyre közdologházakban még több inger, a' hallgatórendszer melletti kamarákban pedig több alkalom van, mint mellyek a' felügyelők folytonos vizsgálódására nincsenek annyira képesítve. De főfigyelmet érdemel itt az, hogy ezek közül 36 tökéletesen kigyógyult, még pedig igen rövid idő alatt. 'S ez a' magányrendszer egyik fő érdeme, hogy benne a' helyzet megszokása, a' lelkitanítók oktatása, 's a' rendes életmód az okozott sebet maga ismét meggyógyítja. Ám de azon elmebetegségeket mind örültségnek mondani egyáltalán nem lehet. Hisz épen ezen tábla egyedenként kimutatja, hogy azok közül 1 évig csak egyetlen egy tartott, a' többi egy pár hónapig, sőt 4. 5. 7. nap alatt is kigyógyula. Hisz ha illenek illy komoly tárgyban enyegelni, erre azt is mondhatnók, hogy illy kevés időre nálunk az örültséget el sem kezdik. Ide járul, hogy Amerikában tébolyodtak házai nem létezvén, az illy szerencsétlenség is fogházakba vitetnek, 's leginkább a' rájok nézve alkalmasb magányfogházakba. Ha pedig okát vizsgáljuk ezen feltűnő elmebetegségi számnak, azt Amerikában abban is feltaláljuk, hogy ottan a' feketék mind testre mind lélekre nézve gyöngébbek 's ezek mégis az önfertőztetés és szesz italok mértéknélküli ivása bünoiiben leginkább leledzenek. Az oda bevándorlottak pedig többnyire felcsigázott képzetű szerencsevadások, kik a' világ többi részeivel elégtelenségnek, ezeknek nem sok kell hogy phantasiájok tulfeszí-

telt húrjai szertepattanjanak. De oka volt több elmeháborultságnak az is, hogy eleinte a' magányrendszerben a' rabnak munkát nem adtak mindjárt, hogy addig magába térhessen, 's ez idő alatt tetteik undokságának rémköpei folyvást üldözvén őket, sokan lettek ennek áldozatai, mi most már megváltozott. És még vannak orvosok, kik a' rabok mértékfölötti jóltartatását is egyik okaul tartják ott, hol a' szabad légenjárás-kelés nem engedtetett. És itt a' főok. Ugyanis mióta a' rabok szabad légalatti de külön sőt áudvarokba bocsátatnak, 's ott is dolgoznak, 's szám utóbbi időkben nevezetesen alábbszállt. Ha pedig hiteles jelentés is kívántatik a' magányrendszer mellett, ime a' Chery-Hill-i bizottság 1837ben azt jelenté, hogy: „gyözedelmesen megmutatják a' lettdolgok, hogy egyetlenegy esetben sem mutathatni meg, miszerint az elkülönítés elmebetegségeket okozott volna.“ Illy értelemben nyilatkozott az orvosok gyűlése is Paduában. És ha hasonlítani akarnók az intézeteket tekintelben is egymással az auburni rendszer melletti bruchsalii fegy-intézetben 80. rab közül 5. megtébolyodott; és Genfben ismét a' hallgatórendszer mellett Coinder szerint 1825től 37-ig 15. örültségi eset volt 329. rab közt, tehát 4 1/2 procent. Moreau Kristóf pedig emlit olly esetet is, hogy a' hallgatórendszer mellett megtébolyodtak a' magányrendszer meggyógyította, azon magányrendszer, melly szerint épül Amerikában, Angliában, 's mondhatni majd az egész mivel világon a' legtöbb új fogház; mellyet a' francia t. hozás most létesít; melly mellett nyilatkoztak mind azon biztosságok, mellyek a' kormányok által vizsgálat végett kiküldettek, 's helyben látták; kik pedig ellene vannak, mint „Lucas“, Amerikában nem voltak. Ugy de az vettelt ellen: Rhode-Island status próbálta ezt, 's miután ott szomorú eseteket idézett elő, a' t. hozás azzal felhagyott. Igaz hogy e' status 1843ki januárban azt megszüntette, 's igaz hogy 1839től 1842ig 37. rab közül 6. tébolyodott meg az ottani fogházban. Azonban tudnunk kell, hogy e' statusnak már helyzete sem kedvező; 110,000 lakosai közül pedig 1840ben 200 tébolyodott volt, tehát ott minden 504 lakosra egy örült esik, 's még sincs tébolyodtak háza sem ott, sem a' szomszéd Massachusettben. Ehez bővebb magyarázat nem kell, 's csak azt emlitem meg, hogy Rhode-Islandban a' fogház 1838ban épült, 's bár magányrendszer volt rendeltetése, de ennek csak nevet visel, mert a' foglyok benne összekevertettek, 's olly kevésé voltak elkülönítve, hogy egész összeesküvés történt a' rabok közt. De még sőt áudvaraik sincsenek ott a' kamrácskáknak, melynek levegője is rozsz, 's mégis a' tébolyodás első esete fenállása utáni 2d évben fordult elő. E' példát a' magányrendszer ellen felhozni mégis lehet? tessék megítélni. Ezek igy levén úgy tartom, a' magányrendszer ellen más helyütt felhozottak, nem elméletileg, de hiteles adatokkal eléggé megezáfolatvák 's nincs egyéb hátra, mint a' m. FöRRnek megüzenni, hogy kétségeik nem alaposak 's ezt általánosságban csak kifejezteni, a' nélkül hogy a' két rendszer fölött bővebb vitákba boesátkoznánk, mert én bevégzett ténynek is tekintem e' kérdést a' két tábla közt, mivel a' magányrendszer elsőbbségét első üzenetőkben világosan megismerik a' m. Frdek is. Mimár a' mintabörtön-kérdést illeti; nyiltan kimondom, hogy a' kerületi, kivált főlötség számu rabokkal általandó kerületi börtönök barátja nem vagyok, ezek máshelyeken sem mutatkoztak olly jó sikerben, mint várták, mert kevesebb számu rabokra a' felvigyázás könnyebb, tehát az eredmény is biztosabb; főlötség nagy szám mellett majd lehetetlen, hogy hogy ha fel volnék hatalmazva a' ker. börtönök ellen nyilatkozni semmit nem késném. De ezt nem tehetem. Ha tehát ker. börtönöket kell kivánnom, kívánok a' célnak megfelelőket és igy legfőlebb 300 rabra építendőket. Ez eleinte mint mondatott kísérletül elég lenne, 's ha hosszabb időre mint 6 hónapra itél rabok küldetnek azokba, nagyobb nem is kellene. 'S illy ker. börtönt én most e' l ő l e g 4et kívánok, az orsz. négy politikai kerületeiben felállítatni. Ezek után lenne idővel a' többi kerületi börtön is építendő. Ezek mellett azt ohajtom, hogy a' törv. hatósági fogházak kijavítása törvényben parancsoltassék meg, a' mód rájokbizatván, de úgy, hogy a' hol új fogházak építendő, azok egészen a' magányrendszer elvei szerint, központi felügyelés alatt építendő és fentartandók legyenek, 's épen ezért az 1827ki orsz. választmány munkájában foglalt elvek ideiglenes alkalmazását nem kívánám törvényben kimondani, annál kevesebb a' törvényhatóságokat illy ideiglenes haszontalan, sőt kártékony kötelességre kényszeríteni. I g a z, h o g y „rend és tisztaság“ olly elvek, mellyek nélkül börtön-fegyelenem nem állhat; de alkalmazása ez elveknek nézetem szerint szerencsétlen olly módon, mint ott javasoltatik. Egy pár szép szó még nem elég magában, hanem az egészet kell tekinteni, mi

ott foglaltatik, 's ez már többé egészen helytelen; mi-kép istentagadó beszédében is előjöhethetnek „isten és halhatatlanság“ szavak, 's az egész beszéd mégis borzasztó marad. Végre kijelentem azon meggyőződésemet is, hogy én a' m. FRR. által javasolt scala szükségét, sőt lehetőségét sem látom. Mert ha van különbség a' magányfogház és régi rendszer közt, a' mi magában kétségtelen: van különbség még magok a' régiebb tömlöczök 's lesz az új tömlöczök közt is, mind az elrendezésre, mind a' felügyelésre nézve 's ezek a' büntetést egyikben súlyosbba tették és teszik mint a' másokban. Sőt van egyedenként is különbség, például a' melly 24 pálczaütés egyet holtta verne, más fel sem venne ugyanannyit. 'S mégis kinek jutna eszébe, hogy a' törv. hozás illy lehetetlen különbségeket tenni csak akarjon is. De még szükségtelen is az, mint mondam, mivel a' büntetés minimuma nincs meghatározva, és igy a' bírótól fog függni minden esetre bizonyos személyeket azon bizonyos tömlöczök szerint itélni el, a' mellyekben fogják kiállni büntetésüket. Azonban tagadni nem fogom, hogy más helyeken van példa az illy átmeneti időszak alatti scalákra, 's ha a' t. RR. ezt szükségesnek találják, a' magányrendszerü fogházakbani büntetés 1/2 részzel, ha pedig az e l ő b b i testi büntetésnél maradnának, vagy is csak magát a' tömlöczöltetés idejét értvén, fele részzel lehetne csökkenteni. Mindezek után nem tudnám előadásomat a' tárgyhoz méltóbban befejezni, mint, ha a' jeles Dietz- nek azon szavait felolvasom, mellyekkel jeles munkáját befejezte. Ezek azok, miket a' m. FRRnek megírati ohajtanék, 's mellyek igy következnek: „ha már egyszer el van határozva, miszerint a' büntető-intézetekben nemcsak lehetőleg kikerültessek az, hogy a' bűnös rozszabbá ne legyen, 's az intézetet a' közbátorságra nézve veszélyes állapotban ne hagyja el, mint abba belépett, hanem hogy a' büntetés mint sikeres javító eszköz is használtassék, 's a' börtönök javító-fogházakká változtassanak: minek akkor beteges philanthropiai declamatiók üres félelmei miatt, mellyek elég sokszor ismételtettek, de még soha be nem bizonyítottak, fél szabályokhoz nyulni, mellyek sehol nem érnek semmit, 's az egész eltökéltséggű szabályokat, mellyek hatálya elsőbbsége 's ártalmatlansága gyakorlatilag bebizonyult, aggodalmasan félre tenni? Legyen bátorságunk a' cél mellett az eszközöket is akarni; v. ha ezekkel, ugy amazzal is felhagyni. A' hol még várakozni lehet, ám várakozzanak; de ne vélje senki, hogy ezen rendszerek fölötti vitály olly hamar véget érjen. Aggodalmasság, tapasztalatlanság, jót-akaró lágyzivűség e' vetékedést tán még évtizedek, sőt századok mulva sem engedik végső elhatározásra jóni; 's a' várakozó bizonyosság helyett mindig csak új kétséget és aggályt fog találni. A' ki pedig várni nem akar, vagy nem várhat, nyuljon a' dologhoz annak jelen állásában, 's ez kétségtelenül, a' tökéletesen elkülönítő pennsylvanai rendszer mellett van, melly mellett a' legbiztos tapasztalások, 's a' legügyes és elfogulatlanabb szakértők véleményei határozottan nyilatkoznak. Használja ezt a' tapasztalatok nyomán, és az ohajtott siker nem fog elmaradni.“ „Emlékezzek ugyanis a' t. Rendek, miképen a' magányrendszer e' tábla által vita nélkül fogadtatott el; mivel senki nem támadta meg, nem is védelmére senki. Már a' Förrnél néhányan felszóllaltak a' hallgatórendszer pártolására, azonban első ízben a' theoria ismét mezején a' közönség által ismét fegyverekkel 's a' magányrendszer védei részéről diadalmasan folyt a' küzdés; ellenben a' második vitázatkor mint a' naplóból 's hírlapokból látjuk, a' kérdés az élet mezejére azaz a' büntetési statistikaéra viteték át, a' magányrendszer elvei ott számokkal támadtattak meg, és ez a' közvélemény meglévesztésére veszélyes eszköz az elvek vitáinál, mert az elvek mindenki értelmének bírálata alá esnek, de a' számokat vagy el kell vetni, 's hogy higyzen el a' közönség olly adatokat, mellyeknek forrását nem ismeri, azonban viszont hogy vesse az adatokat vissza, ha azok jeles férfit által soroltatnak elő 's a' közönségnek ellenkező adatai nincsenek? Hozzájárul még, hogy a' mathe-sis maga csalhatatlanság 's bizonyosság tudományává levén, az emberi elme e' tulajdönt hajlandó átvinni minden számra, pedig tudjuk, miképen a' szám is csak vak eszköz, mellyel lehet ugyan nagy igazságokat kifejezni, de lehet csalni 's csalódní is, lehet tévedni 's téveszteni is, lehet ámitani 's ámitatni is. Épen azért tehát, mivel azon beszédben, mellyet a' hírlapok is egész terjedelmében közölnek, az élet a' magányrendszer ellen iszonyuan van felállítva; mivel az abban idézett számok itt és a' megyékben is nagy benyomást tettek vagy legalább tehetnek, mivel a' magányrendszer védelmére eddig a' FöRR-nél kevés, nálunk ép semmi nem mondatott, és főképp mivel ezen adatok, ha a' főrendi válaszbán nem idéztetvék

is, de alapu 's an szági gész kezö datol rolti ha a' vetke hanen ellen hogy ugy n ségné 16 r megh töröl rendi cziao viszs re se sem, r szerin vén, a köztí hatni gen h forrá zen a kább föl a' melly ni. 1) gősze czikk Lucas legbu mint h toni f hallg gator sák a' rókbu igy an gandi Genfe ni, ho tit vég rends ni val folyta Leon ö ism csinál tok hi közt o felek dőn a' szer f je volt a' pár mokn kábol meha lál ok többi miatt li. Hi elfele eredv beszé száml gányr nemd gére a tetetr örülne cher v lausan hallga 12 és nem h het a' volna, 's meg rends é itele dig ez

is, de általok a' kísérleti börtön melletti megmaradásra alapul vétettek: kötelességemnek ismérém az ügy miatt 's annyival inkább, mert az a' KK. és RR. sőt már az országgyűlésnek is határozatává vált, ha nem szólni is egészen kimerítőleg, de nem is hallgatni egészen, 's ellenkező adatokat hozván fel kimutatni, hogy midőn azon adatokra építettek a' FÖRR, igen egyoldalú 's csak elősorolt de be nem bizonyított adatokra építettek, melyeket ha a' FÖRR. igazaknak hisznek, nem azt kelle belőlük következtetniök, hogy kísérték meg a' magányrendszert, hanem hogy vessék el örökre. 'S lehetne é amaz adatok ellenében hallgatni? Hiszen ha az áll, mint ott állítatik, hogy a' magányrendszernél minden 2 rabul egy beteg, ugy maradunk a' mostani rendszer mellett, ez az egészségnek bizonyosan kedvezőbb; ha az áll, hogy minden 16 rab közül 1 megőrül, hogy minden 100bul 16 rab meghal, ugy miért nem hoztuk be inkább a' kínzást, miért töröltük el a' halálbüntetést? ha az áll, hogy a' magányrendszernél 100bul 31 esik vissza, mig például Franciaországban az ő rendszer mellett 100bul csak 17 visszaeső van, ugy ne vesztegessünk a' javítórendszerre sem időt sem milliókat, de ne a' hallgatórendszerre sem, mert ennél maga a' genfi igazgató 1837ki jelentése szerint is százból néha 33, néha 14—16 visszaeső lévén, az eredmény igen egy, mert a' 16 és a' francia 17 közti különbséget száz apró körülménynek tulajdoníthatni. Nehéz ugyan igen hosszasanak nem lennem, de igen hosszasan még sem leszek. 1) Jellemezni fogom azon forrásokat, honnét amaz ijesztő adatok merítvék; 2) ezen adatok egyenkinti megczáfolása hosszas 's még inkább unalmas lévén, ellentétül kedvező adatokat hozok föl a' magányrendszer mellett. 3) az okoskodások némely gyöngéire 's cseleire fogom a' RR-et figyelmeztetni. 1) tehát mi a' forrásokat illeti: azon adatok majd egészen merítették a' Revue de deux Mondes folyóirat egyik cikkéből, melyet Leon Faucher irt, ki jól megjegyzzük, Lucással együtt Fran. országban a' hallgatórendszer nem legbuzgóbb, mint inkább legdühös védője. 'S ő pedig, mint hivatkozási bizonyítják, északamerikai adatit bostoni fogháztársaság folyóiratából merítette, melyet a' hallgatórendszer baráti főleg azért adnak ki, hogy a' hallgatórendszer mellé 's a' magányrendszer ellen fölizgasák a' közvéleményt; helvetiai adatit merítette genfi írókbul, kik az auburni vagy általok genfinek nevezett és így annál inkább kedvelt rendszernek olly dühös propagandistái, hogy én, ki ott vizsgálni nem vitázni akarván, Genfen átutaztamkor nem láttam tanácsosnak kijelenteni, hogy a' magányrendszer barátja vagyok; angol adatit végre merítette a' Times hírlapból, mely a' magányrendszer elleneinek hatalmas organuma Angliában. Látni való tehát, miképen ez adatok a' pártok csatornáján folytak ki Északamerikából, Helvetiából 's Angliából Leon Faucher cikkébe, 's kétséget nem szenved, hogy ő ismét ezen adatokból nem maga ellen de maga mellett csinált belőlük fegyvert. 'S vajjon nincs e okunk ez adatok hitelességén kételkedni, midőn e két rendszer védei közt olly dühvel foly a' vita, hogy Északamerikában a' felek hamis adattáblák közlésiről vádolják egymást? mi-dőn a' Jour d. Débats, most mult aprílben a' fogházrendszer fölötti vitakor a' kamrákban, azt mondja, mikép ideje volt e' kérdésben a' törvényhozásnak már végezni, mert a' pártok küzdése olly szenvedélyes, hogy a' világos számoknak sem hisznek, hogy ugyanazon büntetési statisztikából hazudtolják meg egymást; midőn Angliában ha rab meghal, az ellenfél a' coronerrel vizsgálatot tartat a' halál oka felett, 's ha két felügyelő azt találja mondani a' többi valamennyitől eltérőleg, hogy a' rab a' magány miatt halt meg, a' Times tüstint hetedhét országra kürtöli. Hiszen hamisítani nem is kell, csak elhallgatni vagy elfelejteni némely adatokat, 's a' közönség egészen új eredményt lát. Például azon igen érdemes frdi tag, kinek beszédére vonatkozva szólok, jelenleg igen híven előszámlálta Leon Faucher cikkéből a' lausannei fogház magányrendszerü osztályában előfordult örülesi eseteket, 's nemde szépen és meghatólag állította ezen számok végére ama kérdést: „szab. é philanthropia színe alatt mentegelnünk olly valamit, mely mellett embertársink megörülnek?“ de ha ugyanazon igen érdemes tag Leon Faucher ugyanazon cikkéből 's talán lapjáról és szinte a' lausannei fogházról azt is elmondta volna, hogy annak hallgatórendszerü osztályában levő 458 férfi rab közül 12 és 142 nőrab közül 4 tébolyodott meg, vajjon ha ezt nem hallgatta volna el, ki efféle elhallgatás nélkül is lehet a' hallgatórendszer védje, hanem szinte elősorolta volna, ama kérdés fogott volna é ezek után olly szépen 's meghatólag állani, és a' helyett, hogy most a' magányrendszer ellen mondott ítéletet, ekkor nem kellett volna é ítéletet mondania a' hallgatórendszer ellen is, vagy pedig ez ítélet előtt nem kellett volna é 's ez leendett a' leg-

jobb, nemcsak megnéznie a' számokat, de azokat 's forrásait szoros vizsgálat alá is vennie? Egyébiránt meg vagyok győződve, mikint az igen tisztelt tag ezeket csak azért nem sorolta elő, mert száraz adatokkal könnyü unalomsá válunk, 's hogy én is az ne legyek, sietek átmenni a' 2dik pontra. A' betegséget illetőleg Sing-singben 1828—1833ig mintegy 1306 rab közül 3741 kórházi eset fordult elő. Baltimoreban 1821től 1833ig 430 rab 933 szor volt beteg, ezekben a' hallgatórendszer uralodik. Ellenben Glasgowban 1835ben 339 rabul csak 20 betegség fordult elő. Philadelphian 1837—1842ig jó egészségben vétetett föl 's eresztették el 427 rab, r o s z állapotban vétetett föl 's eresztették el 127; jobb egészségben eresztették el, mint fölvetették 264; rosszabb állapotban eresztették el mint fölvetették 69, ugy hogy e'szerint a' fogház betegséget fogadott magába és egészséget adott érte: F r a n c z i a o r s z á g b a n a' R o q u e t t e f o g h á z b a n, mig b e n n e h a l l g a t ó r e n d s z e r é l t, 100bul 11 volt beteg, mióta belé a' magányrendszer hozatott, 100tul csak 7¹⁰⁰ beteg van, mindezekben pedig a' magányrendszer uralodik. 'S kérdem, mivel e' számok a' magányrendszerre kedvezőbbek, azt következtessék belőlök, hogy a' hallgatórendszer az egészségnek veszélyes? Mielőtt felelnék reá, nézzük a' halomást. Sing-singben 1828tul 1836ig 2192 rab közül meghalt 196, azaz 100bul 8¹⁰⁰; Auburnban 1822től—1832ig 2217 rab közül 126. Ellenben Glasgowban 1835ben 339 rabul csak 2 halt meg, 's ha több évet összeveszünk is, évenként 100bul 2nél kevesebb halt meg; Philadelphian 1830tul 1836ig 1121 rab közül csak 34, 1837től—1842ig 1947 rab közül csak 93 halt meg, az utóbbi időszakban tehát 100tul 4¹⁰⁰ sőt ha a' fejéket a' színes raboktul, kiknél a' halomás nagyobb, külön választjuk, a' fejékre 100bul 2¹⁰⁰, halál esik. Vagy más számolat s e r i n t, a' philadelphiai fogházban összevéve az 1829—1835ki időszakot, minden 16 rabul egy halt meg, pedig 1822től—1834ig minden 18bul egy, a' sing-singben 1828től—1834ig minden 8bul egy. 'S kérdem ismét, vajjon azért, mivel ez összeállításban a' számok a' magányrendszerre sokkal kedvezőbbek, következtethetem—é belőlök én is, hogy a' hallgatórendszer ördöklök 's gyilkolók fenyték? Mielőtt erre is felelnék, nézzük még az örülesi vádjait is. Igaz a' philadelphiai fogházban fordultak elő örülesi esetei, de ha e' rozsz nem általában minden elzárás, hanem csak a' magányrendszer lényegében volna, hogyan van az, hogy a' g l a s g o w i f o g h á z b a n szinte a' magányrendszer uralodik 's 1838ig azaz 25 év folytában 200 rab közül egy sem tébolyodott meg? 'S nem vallja—é meg L e o n F a u c h e r m a g a i s, h o g y L a u s a n n e b a n a' hallgatórendszer mellett 122 nőrab közül 4 örült meg? Tagadhatni—é, hogy Gensben szinte a' hallgatórendszer mellett több év folytában 328 rab közül 15 zavarodott meg? 'S a' mult apr. 18kai követkamrai ülésben a' francia belminister hivatalosan nem állítá—é, hogy a' vanesi tömlöczben az ő rendszer mellett 294 rab közül 31 örülesi, Fontevraultban 483 rab közül 46 illy eset fordult elő? Ha tehát látjuk, mikép örülesi esetek nemcsak a' magányrendszerrel, de a' hallgató, sőt az ő rendszerrel is mutatkoznak, 's ennél is néha nagy mértékben, 's annyival inkább ha látjuk, hogy vannak magányrendszerü fogházak, melyekben a' tébolyodásnak soha még csak szele sem jelentkezett, ugyan őszinteség volt—é csak a' magányrendszerrel mutatkozott örülesi eseteket hordani föl, 's azt kérdeni: „vajjon szabad—é philanthropia színe alatt mentegelnünk olly valamit, mely mellett embertársink megörülnek? 'S kérdem, mivel ez adatokbul az világlik ki, hogy mind a' három rendszer mellett mutatkoztak örülesi példák, ezekből következtethetem—é, hogy e' rendszerek, nem mint elzárás hanem mint rendszerek kisebb nagyobb mértékben a' tébolyodásnak szülőokai? Épen nem, mert e' számokban én csak az eredményt látom, de még nem az o k o t, mely gyakran mélyen vagy oldalt rejtezik; 's hogy e' tünevény okai egyenesen a' rendszerek nem lehetnek, már csak onnét is gondolható, mert e' rendszerek egymástól sokkal inkább különböznek, semhogy hasonló eredményeik lehessenek. (Vége köv.)

A' jun. 28kai 's jul. 1jei ker. ülésb. sok által sértőnek találtott a' pozsonyi választó polgárság folyamódása, mely azonban hathatós pártfogóra talált a' Cs. követben. Nincs ugyan, mond a' mentegető s z ó n o k, fogalmazva e' folyamódás, mint azt diplomatikai tolltól várni lehetne, de figyelembe veendő, hogy a' folyamódók többnyire kézművesek, mesteremberek, kalmárok, kik a' diplomatikai írásmódtul igen távol állnak; az egészszöl pedig látható, hogy az eredeti szerkesztés német volt 's csak később fordítottat silányul magyar-

ra. Itt azonban leginkább a' folyamódók helyzetét 's hangulatát kell sz á m b a v e n n i, mely nem a' legvidámbabb. Erre a' megyei követeknek itt ott kitörni kezdett elégtelensége némileg lecsillapult, noha egyik szónok botrányosnak találta, hogy azon városban, hol a' jelen század folyama alatt tartattak az országgyűlések, hol a' magyar nyelv szent ügye v i v a t o t t k i, mégis a' polgárság közt a' honi nyelv nem gyarapul 's jelenleg is idegennek tekintetik. A' ker. jegyzőnek azon észrevételére, hogy ezen folyamódás szerkesztőjének csak azon barátságos tanácsot adhatja, miszerint ha az egyetemnél a' styli curialis professorság megürül, arra ne concurráljon, mert aligha elnyerendé, a' tárgy vidámbabb szint nyert 's tovább nem érintetett. Magára a' kérdés velejére nézve az érdeklött városi követ kiemelésé, mikép a' jelen tárgy elintézésétől küldőji sorsa, gyarapulása vagy elszegényülése függ. A' folyamódásban kitelt okokon kívül még az előbbi háborukból a' városban heverő adósságok súlyát 's az országgyűlések alatti tömérdek költségeket említé, nemkülönbén az ezek következtiben szükségessé lett laktanyát, mely évenként 3640 p. ftba kerül. Pozsony város csak ugy kármentesítették mindezekért, ha jövendőben az országgy. szállások vagy magányrendszerü adatnának ki vagy az illető t. hatóságok azokat állandóul, országgyűlésen kívül is megtartának. Ezt az illető megye követe is pártolván, előbbem litettszónok abban találá az egészet központosítva, hogy az ország Rdei ezentul már ingyenszállásokat nem kívánnak; miután pedig a' t. hozás feladata egyeseket boldogítani, nem pedig nyomni: jövendőre a' szállások meghatározását a' főlovázmester önkényére bízni nem lehet; 's ha áldozatok szükségesek, ezeket inkább egész t. hatóságok mint egyesek hozhatják. Pozsony város követeinek azon állítását, hogy küldőji a' számos és huzamos országgyűlést nemcsak nem gyarapultak, hanem elszegényültek, alaposnak találta, 's ezt már a' város épületei is bizonyítják, melyek többnyire még mult századbeliek, mivel építéshez senkinek sincs képe, miután számos vagyonos család, épen az országgy. szállások terhe 's kellemetlenségei miatt, a' várost végkép odahagyta. Ezen állításban az előbbi jegyző—szónok meg nem nyugodott. A' város bajai kufejét egészen másban találta, jelesen abban, hogy Albert 's Krisztina főhgasz. pompás udvartartása megszűnt, valamint Baththyány primás pazarfényü itt tartózkodása, a' Hótótanács, udv. kamara 's Generalcommandónak innen Budára történt áthelyzése. Mindezeket országgyűlés nem segíthet, noha más részről nem tagadható, hogy általa nagy élénkség hozatik a' városba. De a' szabad alkut ellenzi, mert az csak a' háztulajdonosoknak adna zsarolásra alkalmat 's az országgyűlési tagok szerfelett fognának ez által ostromoltnak. Sok vitálás után végre a' munkálat nyomán haladtak a' RR, a' jelen országgy. szállásbérfizetés idejére nézve szavazás sürgettetvén, az nem a' választmány javaslatá szerint maj. elsejétől, hanem m. é. sz. György napjától fog számíttatni. — Pontonkint vevén fel a' munkálatot, az a), b), c) pontok megmaradván, d) pontnál a' fizetés kezdete iránt az előbbi végzés vétetvén sinórmértékül, befejezésére nézve a' szerkezet megtartott szint szavazás által, ugyszinte az e), f), és g) pontok is, az utolsó pont szinte szavazás által. A' vitakozás a' casuistica határtalan t e r é n számatlan lehető esetin kalandozott.

226d. ker. ülésb. Szemere olvasá a' t. RR. másodüzenetét a' bányatörvénykönyv tárgyában, mely köziratra adatott. Ezután folytatták a' tegnapi megszakadt országgy. szállások iránti tanácskozást; a' h) pontra észrevétel nem történt; ellenben az i) pont hozzász. vitakozásokra nyújtott alkalmat. A' választmány véleményét pártolók felhozák: hogy ha a' városok helyhatósági bírósága megállapítottat, 's ha a' városi bíróság ítéletét élethálal felett helyesnek, igazságosnak ismerjük: akkor miért ne bizathatnék e' bíróság a' szállásbérfizetések megítélésire; midőn ez a' kir. táblára semmi esetben sem ruházható, mely ha mostani állapotában marad, criminalis és más perekkel annyira el van foglalva, hogy ujjakkal terhelni teljes lehetetlen; ha pedig elrendeztetik 's állandón Pesten marad, bajos lesz illy ügyet Pestre vinni. Oka, hogy a' városi bíróságtól vonakodunk, leginkább a' nemzeti büszkeség ferde felfogásában rejlik, mert az aristokratia pólyáiból kiburkolódni nem tudunk. Ezek ellen egy m. követ megjegyze: igaz ugyan, hogy a' helyhatósági bíróság orsz. megállapodást nyert, de az csak jövendőre alkalmazható, azt ezuttal ide kiterjeszteni, minthogy a' szállásbér megmostani intézkedés alá tartoznak, nem lehet. Nem is állíthatatik a' követ a' városi bíróság alá, mert a' város jogába legkevésbbé sem avatkozik; minélfogva nem bánja, legyen e' tárgyban a' lovázmester vagy a' kir. táblabíró, de a' városi pri-

vilegiumot ennyire kiterjesztetni nem akarja. Az utána szólott m. követ megemlité, miképen nincs az orsz. végzésnek kötelező ereje mindaddig, míg az törvénynek nem alakul, 's végzés az élő törvénynek nem derogálhat; már pedig az eddigi törvény a' nemesi a' városi bíróság alól felmenti, azért ez ügyben az bírónak nem alkalmazható. Kivételkép lehetne talán ezen rendelkezést azokra, kik itt személyesen jelennek meg, kiterjesztetni; de nem a' képviselő testületre, mert itt nem a' követ, hanem az általa képviselt t. hatóság rendeltetnék városi alá. Végre a' kir. táblát illető állításra megjegyzetett, hogy a' kir. tábla azért van országgyűlésre rendelve, miszerint az itt előforduló ügyeket elintézzze. Más oldalról egy megyei követ a' dolgot magában véve csekélységnek tartá, de igen rossz véleményt fogna gerjesztetni, ha mi a' város helyhatósági bírósága alól ki akarunk bújni. Hisz nekünk a' városi bíróság nem annyira alkalmatlan, 's a' fizetni nem akaró nem mint követ, hanem mint akármelyik szállásbérfizető egyes személy itéltetnék el, ellenben a' városi háztulajdonos alig fogná majd megtalálni azon utat, mely őt igazságos követelésére nézve a' nemesi bírósághoz vezérli. Még mind két részről számos nyilatkozat történt; végre a' megosztott vélemény azon kérdésnek szavazat általi eldöntését okozta: kívánják e' a' RR. a' választmány szerkezetét megtartani vagy módosítani? A' módosítást 27 megye 18 ellenében kívánta 's a' városi bíróság elejtetett. E' módosítás következtében a' bíróság meghatározása kerülvén elő, voltak némelyek, kik azt a' kir. táblára, mások mindenkinek illető bírójára kívánták ruházni, míg egy m. követ Pozsony megyét mint legközelebb levőt ajánlotta, mely is azon módosítással, hogy szóbeli eljárás mellett ítéljen, elfogadtatott. A' k) pont nem változott, valamint az l) pont sem. Továbbá igazságosnak tartották a' RRek, hogy az üresen maradt országgy. szállások, mivel kármentesítve senki által sem leendenek, a' lovászmesteri hivatal által azonnal mondassanak fel. Illy intézkedések tétetvén a' multra nézve, az orsz. választmány véleménye nyomán azokról tanácskoznak a' t. RR., mik a' szállások körül jövődében lennének meghatározandók. Egy m. követ eddigi szokás helyett, melyet az orsz. választmány fentartatni javasol, hogy t. i. a' házbirtokosok és lakosok, házaik 's illetőleg szállásaik egy részét országgy. alatt orsz. szállásoknak bizonyos kiszabott bér mellett átengedni tartozzanak, kívánta a' minden kényszerítés nélküli szabad alkut megállapíttatni; mert csak ezt tartja osztó igazsággal egyezőnek, különben sem határozhatván a' törvényhozás kényszerítőleg a' magánytulajdon felett. Van ugyan közszükség esetében joga kisajátításra, de itt ez eset nem fordul elő; ha pedig saját kényelemszerzés végett csonkíttatik meg tulajdonában a' házbirtokos, ez által nyugtalanság és gyűlölség magva fog a' törvényhozó és házbirtokos közt elhintetni. Ne tagadjuk meg most is a' törvényhozás eddig követett azon principiumát: a' sok rossz közt, mindig a' kisebb rosszat választani. Egyébiránt ezen kényszerítés nem is lenne czélra vezető; mert van ugyan a' lovászmesternek, vagy a' választmányának joga minden tagra szállást lefoglaltatni, de ha valamely tag szabad alku mellett fogad szállást, a' számára lefoglalt és üresen maradt lak béréti fogja megtéríteni? ki lesz bíró a' lovászmester és azon egyed közt, kitől az üresen maradt lak bére követeltetik? illy eljárás a' jogszerűséggel ellenkezik; a' kényszerített vásár mindig rossz, 's nem egyéb mint monopolum, melyet mindenben kerülni szükséges. Ohajtotta tehát szóló azon gyűlöletesség kikerülését, mely a' törvényhozásra a' házbirtokosok kényszerítése által háramlanék. A' fővárosi követ elmondá, mennyire ohajtja Pest város az orsz. gyűlésnek kebelébe átletételt, melynek eszközzésére kész bármí áldozatokkal járulni a' haza oltárára; de küldöji csak azon feltétel mellett hatalmazták fel, hogy az orsz. gyűlésnek Pestre áttételét szorgalmazza, ha a' háztulajdonosok kényszerített szállásadását a' f v á r o s t m i n d e n országgyűlésen olly szerencsétlenül suttaná mint a' vizáradag. Ne kívánják azt, hogy a' szegény polgár a' dugzagdag magnásnak vagy püspöknek ingyen vagy kényszerített uton adjon szállást; ne kívánják a' magyar vendégszeretetet oda vinni, hogy a' vendég a' háztulajdonost saját házából kihajtsa. Egy m. követ megjegyzé, miképen más körülmények közt, ha t. i. meg volna az orsz. gyűlés helye 's évenként tartásának ideje állapítva, a' szállásbér-fizetést szabad alkura lehetne hagyni; de az országgyűlés helye 's befejezésének meghatározása öfels. jogai közé tartozik, minélfogvást a' kényszerítést nem kerülhetni el; elegendő, ha ki van mondva, hogy a' házbirtokos ingyen szállást adni nem tartozik; azonban külön \$ba foglaltatni kívánta, hogy a'

lakosok lakásaik egy részét országgy. szállásnak átadni kötelesek. Hisz ugyis tudva van, hány frdi tag fog az országgyűlésen megjelenni; ezek részire a' szállások könnyen kijelölhetők, ha pedig a' tag vagy meg nem jelenik, vagy más szállást fogad, a' részire kijelöltet megfizetni tartozzék. Egy más követ 50/100 magasb árban kívánta az országgy. szállásokat, mint más lakos által fizettetett, meghatározatni, de úgy, hogy a' házbirtokos köteleztessék háza egy részét országgy. szállásul átengedni; így a' kényszerítési eset ritkán fordulna elő, mert tudván, hogy lakásaikért 50/100 többet kapnak, a' lakosok szállásaikat önmagok is oda ajánlandják. Ha a' gyűlölséget, mond egy 3dik m. követ, elkerülni akarjuk, az orsz. választmány véleményét nem fogadjuk el. Szónok legigazságosabbnak tartotta azon módot, hogy a' szállások szabad alku mellett szerzesse-nek. Mondatott ugyan, hogy későn érkezvén a' meghívólevelek, az országgyűlés tagjai az időrövidség miatt a' házbirtokosok tulságos sarczolásának lennének kitéve; mindezt azonban aként vélte elhárítandónak, ha ő fels. felírás utján az iránt megkéretnek, hogy jövődében az országgyűlés tartására állandóul Pestet jelölje ki, egyszerűs mind a' meghívóleveleket az országgyűlés megnyitása előtt a' t. hatóságokhoz 4—6 hónappal előbb küldje meg; ez idő alatt mindenkinek elég ideje maradna szállás iránt rendelkezni; egyébiránt a' dicasteriumok Pesten székelvén, 's ott sok főispán állandó lakást tartván, ezeknek szállásaikról gondoskodni nem kellene. Vannak tovább olly frdi tagok, kiket a' sors olly ropant gazdasággal látott el, hogy nálok 2000—3000 fr. szállásbér különbséget nem okoz; mivel pedig felettel kívánatos, hogy az országgyűlésre minél több független magnás jelenhessék meg, ezekre nézve tehát, hogy a' házbirtokosok által okozható sarczolások kikérltessenek, a' városi házbirtokosok és lakosokból 12 tagu választmányt indítványozott, mely, mint compromissionalis bíróság azon esetekben ítélne, midőn az országgy. tag a' szállás iránt a' meghatározandó 50/100 fizetés mellett sem tudna megegyezni a' házbirtokossal. Ezután Pozsony város követe megemlité, miképen ha szabad alku nem állapíttatik meg, Pozsony város nem képes jövődében országgy. szállásokat adni, 's ez esetben kérte a' RReket, gondolkozniuk módokrul, miszerint az országgyűlés Pozsonybul eltéressék; mert a' kétségbeesés 's végpusztulás stadiumára helyeztetvék a' házbirtokosok, nyiltan, minden megsértés nélkül kimondotta, hogy Pozsony város az országgyűlés tagjait többé befogadni nem fogja, miután önfeláldozás nélkül nem teheti. Azt hiszik e' a' t. RR., hogy ha a' kényszerítve adott szállás megfizettetik, ez által a' szegény polgár kármentesítve lesz? Koránsem; mert ezen szállások országgyűlésen kívül többnyire üresen maradnak. Így mult országgyűlés után két évig 2200 szoba állott üresen, mi által a' város 30 ezer p. fr. kárt szenvedni kénytelenített. Mindezeknél fogva újabban kérte a' RReket, hogy jövődében az országgyűlési szállások szabad alku utjára hagyassanak. De a' RR. nagy része a' kényszerítés szükségét találván, szavazatutján 34 megye 14 ellen a' szabad egyezkedést megbuktatá. A' kényszerítési elv kimondatása után a' munkálat másod részire tértek a' RR. azon intézkedésekre t. i. melyek jövődöre nézve e' tárgyban létesítendők. Az a) pontra egy m. követ kívánta, hogy a' szállás határozottan jelöltessék ki; mert azon bizonytalanság, melybe a' háztulajdonosok a' szerkezet-elfogadás által esnének, az eddiginél sokkal sújtóbb 's veszélyes lenne. Eddig rá volt az országgy. szállásra a' bélyeg nyomva, 's a' kibérlő tudhatta, hogy országgy. szállásban lakik; de ha most a' szállás meghatározása a' választmány vagy a' lovászmester önkényére bizatnék, mind a' lakos mind pedig a' házbirtokos károsíttatnék. A' ház harmad részét azon oknál fogva nem akarták kijelölteni, mivel a' fölesen ajánlandó 50/100 a' concurrentiát eléggé élénkítne. Egy m. követ a' választmány által javasolt szállások számát csökkenteni kívánta, ugy vélvén, hogy a' két elnöki lakon kívül elég lenne mindegyik tagnak 4 szoba; az istállókra nézve törvényes intézkedés nem szükséges, mivel ezek csak kényelemre tartozók. A' tárgy, minthogy még többen szólani kívántak, más napra hagyatott.

227d. ker. ülés jul. 3kán. Az ungi követért az egész törvényhozótest jelenlétében tartott gyászmise után tegnapi tanácskozások folytában egy megyei követ ezen indítvány felett vitakoztak: „minden városnak, melynek keblében országgyűlés tartatik, háztulajdonosai köteleztetnek a' szükséges országgyűlési szállások mennyiségéhez képest 's házaik nagyságához aránylag azok egy részét az országgy. tagok számára bizonyos meghatározott bér mellett átengedni. Ezen rész

azonban a' háznak e' végett a' háztulajdonos által a' \$- értelmében előre kijelölendő egy negyed résznel több és más nem lehet. — Ezen indítvány szavazás által elfogadtatott.

LEGU JABB. Jul. 6d. ker. ülésb. a' turopoljai sérelem orvosoltatása iránt kelt frdi második üzenet levén tanácskozási tárgy T. követe a' jul. 5diki ülésb. Sz. megye követe által a' frdi üzenet mellett mondatkra czáfólo jegyzéseit adta elő 's ez által igen érdekes polemiaira nyújtott alkalmat, melybe a' legjelesb kapacitások vegyültek igen szembeütő szín és modorban, a' kedély 's vérmérséklet néhatulnyomóbbak voltak a' parlamentaritis igényletnél. A' kihívottak B. Cs. és T. m. követei valának. Ész és szív, idea és praxis felett folyt a' vita Sz. követe mintegy leczkéző szemrehányására — a' panslavismus 's illyrismus fő tárgya volt a' mai vitakozásokban 's az nem pusztá literaturai törekvésnek mondatott, de felmutatott egy geograph. földabrosz is, mely az ideális szláv óriás birodalom határait 's népeit kijelöli 's így mintegy az európai egyensúly-megzavarásra czéloz. Érintetett az északi hatalomnak az aldujai tartományokra nézve követett politikája 's a' magyarok elleni gyűlölségre ösztönző gunyos katechismus; elősoroltatott az illyr párti főispán beszéde, egy püspöki körlevél, a' zágrábi kivilágítások 's a' T. indítvány a' tárgy felírás iránt egyhangulag fogadtatott el, 's ez két részből áll, egyik felvilágosítást 's megnyugtatóst tárgyaz az illyrismus mibenlétére, másik egy külhatalom lépéseire figyelmeztet. Jul. 7d. vasárnap; jul. 8d. ker. ülésb. a' horvát, dalmát és slaviniai közönséges és egyes sérelmek és kívánatok tárgyalattak, utának a' IVdik osztály vagy is a' városok sérelmei és kívánatai, ezek után az Vd. osztály 14d. pontjaig haladtak, ugyanezen napon a' frdek is tartottak ülést, miről mint szinte a' fenérintettekrül legközelebb részletesen.

Felszólítás a' hazai gyárnok és kézműves iparosokhoz. A' külföldi iparköri fejleményinek megismertetése, 's jelen körülményink közt csak ez által lehetvén elérni azt, hogy belföldi iparszorgalmunk egyenlő lépést tartson a' külföldivel, vagy legalább csak a' lehetőségig jókor indulhasson utána; ez okból az iparegyesületnek megmult évi közgyűlésében megengedtetett a' választmányának, hogy a' pénzerőhöz képest, akár közvetlen érintkezés, akár egyéb czél-szerű módok által igyekezzék a' külföldi újabb találmányu vagy divatu eszközök- és készítmények mintáit, rajzait és mutatványit megszerezni, 's azokat az illető iparos egyedekkel vagy intézetekkel közölni, általában pedig azoknak itthoni használatbavételét, illetőleg készítését eszközölni. Es a' választmány, mely jó szándéku 's eddig legtöbbnyire istenmegáldotta törekvéssel igyekezett nemcsak minden önként ajánlkozó alkalmat megragadni, hanem hol csak a' bár nehezebb lehetségek engedték, maga is nyitott munkás hatásának részeket, főnebbi megbízatásában a' legsovárabb ohajtással kívánt volna rég eljármár, ha az egyesületnek sokakban egész a' tehetetlenségig csekély pénzeszközei e' részben mozdulatlanságra nem kárhoztatják igyekezeteit. 'S noha még most sem képes arra, hogy saját erejéből, önszámára hozathatna új meg új rajzokat és mintákat, vagy hozathatna újabb meg újabb szereket, eszközöket és gépeket, vagy önköltségin eszközölhetné, hogy az effélék nálunk munkába vételve, megismertethetnének: mégis némi örömmel látja magát azon helyzetben, hogy legalább alkalomról rendelkezhetik, melyet e' tekintetben a' tehetősb egyesek nagyobb költségek nélkül önjavokra 's javára a' honi ipar nemesbülesének használhatnak. 'S ez alkalom az, melyre ez utal figyelmeztetni ohajtá a' választmány a' tisztelt iparos közönséget. Párisban lakó hazánkfia dr. Roth ur, es. kir. ausztriai technikai agens ugyanott, szíves ajánlkozását jelentette a' választmányának az iránt, hogy minden egyes megkeresés következtében kész legyen a' Párisban megrendelendő 's ott megszerezhető ezikkeket, legyenek azok bármik, kelme- vagy eszköz- és géprajzok, vagy ezeknek mintáik, mutatványaik, legyenek újabb találmányok, vagy az iparoságnak már megszokottabb ezikkei, eredeti áron megszerezni 's megküldeni. Nehogy pedig szolgálati készségében valamely önző nyeresékes gyaníttathassék, minden küldeményéért esatolandja az ár- 's egyéb vitel-, göngyöl-, bizomány- 's efféle költségjegyzékeket. Magának fáradságaért jutalmat, díjt v. bért nem szab, nem kíván; mert mindezt bőve elvezendő hazafiai buzgósága azon öntudatban, hogy szeretett honának 's hazája műiparának volt alkalmat, szerencséje, dicsősége szolgálni fáradalommal. Mindazok tehát, kik ezen nagybecsű ajánlkozás hasznával élni kívánnak, forduljanak vagy közvetlenül dr. Roth urhoz (boulevard del Capucins 21 à Paris), vagy ha a' választmány közbenjárását ohajtának, szíveskedjenek minden egyes szükségesiket nála írásban 's olly kötelezősséggel bejelenteni, miszerint minden, a' dr. ur által eredeti irományokkal igazolandó költségeket a' megérkezett ezikkektől átvételekor lefizetni tartozzanak. Örülni fog a' választmány, ha Roth dr. urnak önként ajánlott szolgálati olly élénkséggel fognak igénybe vétetni, minő öszinte méltánylást érdemel önzetlen ígérkezése 's mint üdvöt és áldást eszközölné a' külföldi iparfejleményeknek honunkbaj átültetése és virágztatása! Cs a n á d y jegyző.

Vész és üdv. Eger jul. 6kán. Illy értelemű ezimet kell e' soraimnak adnom, melyekben Egernek f. hó 6ki állapotját néhány vonallal lefesteni ohajtom. Öröm tölté el e' napon az egriek kebleit, mert érse-

künk ó exc. ismét érkezendőnek tudták hosszas távolléte után, 's Eger népe jó atyját tisztelettel fogadni ohajtá, örömet nyilvánítható 's erre készültek is tón. Örömet azonban zavartalan nem élvezheté, mert mintegy esti 5-6 óra közt rémülésbe hozta egy iszonyu szélvész, millyenre ember e' vidéken nem emlékezik. Az orkánzáporral és kevés jéggel vegyest jött és borzasztó pusztítást vitt véghez; alig van ház és középület, melly sérelmet nem szenvedé; de tömérdek kárt okozott a' szőlőhegyeken, gyümölcs- és egyéb fáknak, szénában és egyekben. 50 ezerre bántan tehetni a' fákat, mellyek részint derékon törettek vagy tövüstül kidortattak vagy ágaikban szenvedtek. Gyümölcsnek alig maradt tizedrésze; szám os kunyhó összeomlott vagy fedeleik nagy távolságra hordattak szét. Egy kőkunyhónak omladéka, hirszerint, egy asszonyt gyermekestül temetett el a' hegyen. Leírni mind az iszonyu következményeket nem lehet, a' különféle kárt okozott kárt azonban egy hiszem számíthatnok 100 ezerre. Még érezhetőbb pusztításokról tudósítanak a' szomszéd helységekből. A' vész mintegy félóra alatt milly rendkívüli sebességgel jött úgy el is vonult; vonala azonban több mérföldnyi szélességű volt és így tömérdek földhatárt pusztított nyugatról jöve Borsodon által mint haljuk Zemplénynek vévét utját; némely vidékeken volt borzasztó jegekről is beszélnek. E' rémitő vész ereinket Eger felé utjában érte 's kettős veszéllyel borította el, először kocsiját felfordította, melly törést is szenvedett; másodsor midőn Gyöngyösön innen a' balpüspöki csárda állása alá hajtatott, hová azonban a' sok szekér miatt csak első lovai férhettek be, azon pillanatban a' vész elragadta az épület fedelét 's tömérdek végfala lezuhant számos serte meg. Ersek ó exc. az isteni gondviselés mindkét esetben megőrzé a' sérelemtől, mondhatni, csodálatosan; de utját egyik kísérője kocsiában kellett folytatni 's esti 8 órakor érkezett Eger határába, hol városi kapitány Gáhy József vezérlette lovascsapat, mint vsi küldötség által üdvözöltetvén Egerbe harangzúgás és mozsárdurrogás közt kísértetett. Lakában, hová az összesereglett ezernyi nép örömkialtási közt érkezett, Rózsa Károly vsi főbíró tiszteledő szónoklattal fogadta, mit elérékenyült megilletődéssel köszönné ó exc. udvarnokai körében elvonult. Azonban a' személyét fenyegetett veszélyek köztudomássá levén, a' néptömeg 's a' jó atyát láthatási vágy oly nagy volt, hogy ó exc. meg nem sérülésének behízonitással kényszerítve lön ablakánál megjelenie; midőn a' nép meglepülését 's nyugalmat végtelen örömmel nyilatkozatván eloszlott, feledve örömeben a' pár óra előtt kiállott rémitő veszélyt. Joo Ján.

Csongrád megyének hetedhó 1ső napján tartott közgyűlésén a' megye állapotárui alispáni jelentés után, melly nem-megyeiekre nézve nem igen érdekes, olvastattak a' követ uraknak hongyülés lefolytárui tudósításai. — Csongrád megye egyike levén azoknak, mellyek jó követ mellett, általános elveknek utasításba iktatásával megelégszenek, most sem látta szükségessének köveit részletes utasításokkal látni el akár az immár több alakban visszakerülő városi rendezet akár egyéb kérdésekre nézve. De nem lehet Csongrádnak észre nemvenni: miképen egyik legnevezeteseb 's a' körülmények által immáron sürgetővé vált indítványa (a' verificatiók iránti) a' hongyülésen kevesebbseben maradt. Csongrád megye Rdei ujjolag is azt láták, hogy a' követválasztások iránti kérdésekre nézve nem a' hongyülés közbajtót kívánni, annyit tesz, mint ezen legnevezeteseb igazunkat, 's törvényhozásbai befolyásunkat idegen istenek ótalma alá bocsátani. Csongrád megye rendei akkép vélekesznek tovább is, hogy ha egy több hatalommal ugyis fölruházott kormány még a' törvényhozó test képviselő részének alakulásába is befolyand, a' törvény szerint is (1791: 12.) a' törv. hozásra nézve a' két rész közt főnálló sulygyen az egyik rész tulsúlyává változandik kétségtelenül. És azért Csongrád megye rendei közakarattal elhatározzák fölszólítani ujra jelen gyűlésökből az ország törvényhatóságát, hogy verificationalis — életbe vágó — indítványát köveik által pártollassák. Ha egyéb eredményekről vár valaki tudósítást, még egy évnegyedigi türelemmel méltóztassék lenni. E' gyűlésen nagyobb szerű tárgy, 's oly, melly nem tisztán megyei volna, nem vöretett tanácskozás alá. 'S ezzel befejezhetném jelen soraimat. De értesítenem kell még a' tisztelt közönséget: miképen Szeged város lakosai 's polgárai kérelemmel szándokoznak a' hongyüléshez járulni. Kérelmük veleje az, hogy a' főrendi módosítások mellőztével a' rendi javaslat fogadtassék el a' városi rendezet iránt. Tehát, ha már mind az, ki adózik, választó nem lehet: a' qualificatióban a' rendiek maradjanak, — a' főfelügyelő iránti főrendi javaslat el ne fogadtassék, valamint a' kettős választás se. Ha e' kérelem aláírt neveket nézzük, a' város legtekintélyesebb tagjait fogjuk köztük szemlélni. A' szám nem lesz tán igen nagy; mert Szeged gazda város nagyrészt, 's lakosi jelenleg a' nagy terjedelmű határ száz meg száz tanyáján üzik a' földmívelést, melly, mint szinte minden, minálunk elő nem mehet, mert: olvassatok a' kereskedés állapota iránti tudósítást 's a' t.

Ausztria.

Az orosz czár londonban mulatása, melly minden európai hírlapot mozgásba hozott, Bécsben is napi beszédek tárgya lön. Magasb körökben úgy hiszik, hogy Miklós czár ezen utjával nagy cél elérése volt özsze-kötve, nevezetesen kísérletet tön, miszerint Anglia arra bírassék, hogy a' bolgár és albániai ügyekbe orosz beavatkozást törvényszerűnek ismerje. Hogy Miklós czár Angliát ezen érdekébe vonni akarta, alig kétlik; de vajjon sikerült az angol udvart ezen ajánlat iránt megnyerni? bizonytalan. Ha sikerült, akkor annak Ausztria 's Porosz és Franciaországokra nézve, mellyek azt közönyösen nem tekinthetik roppant következeisei leszenek. A' czár jun. 19kén reggeli 2. órakor sz. Pétervárra érkezett, 's azonnal Czarskojeszelo felé vette utját.

Amerika.

Az alsóházban Adams ur kedvencztárgyát, a' benszületési jogoknak idegenekre miként leendő átruháztatását hozta szönyegre. Szerinte arra, hogy valamely az egyesült státusokba bevándorlott idegen, azon polgári jogokkal élhessen, mint az ott született, szükség hogyazedig divatozott öt év huszonegyre terjesztessék. Egy a' pennsylvaniai benszületett polgárok által, kik a' philadelphiai nyugtalanságokban is főszerepet játszottak, benyújtott hatalmas kérelem, 104 szavazattal 26. ellen a' ház asztalára tétetett. Bostonban jun. 2án kiüölt tűz roppant pusztítást vitt végbe. Mississippi 's más mellék folyóknak máj. utolsó harmadában áradása nagy károkat okozott a' környéken. A' Missisippin ismét egy gözös merült el és számos ember lelé benne sirját.

Rio janeiroy tudósítások nyomán az aquilai gróf, két sicíliai király ifjabbik testvére april 17kén Amália hadihajon Rio Janeiroba érkezvén, még azon hó 29kén a' császár másod testvérhugával a' portugáli királyné és Joinville hgnő testvére Januaria hgasszonnyal egybekelt. Az aquilai gróf született 1824ki jul. 19. Januaria hgnő 1822 mart. 11kén és így a' gróf arájánál két évvel fiatalabb.

Spanyolország.

A' miniszterek Barcelonába utazta ezer sejtelenre szolgáltat anyagot. Legvalóbb szinü az, miszerint az uj kabinet tagjai a' beligazgatás főkérdéseiről akarnak értekezni. Némely rosz akarók veszélyes tervekről beszélnek; de a' miniszterség bizonyosan hü leend esküjéhez 's tisztelendi a' nemzet által megerősített 's a' királyné által elfogadott alkotványt. A' Globo e' tárgyban így okoskodik: Viluma Barcelonába érkeztekor mindjárt azon hir terjenge, hogy az uj miniszterek közt surlódások történtek, miket lecsilapítani még nem sikerült, miknek azonban hogy véget vessenek, kénytelenségből határozottatott a' barcelonai ut. Ha ez így van, akkor nemcsak miniszteri hanem oly politikai krízis is van készülöben, mellynek következeisei előre nem láthatók. Sevillában szélesen kiterjedt özszeesküvést fedeztek föl, mellynek következtében Aragon ezredből több tisztet fogtak el. Miniszteri lapok egyhangulag ellenzik még csak gondolatját is a' d. Carlos fija 's Izabella közt házasságnak. Azon körülmény, hogy a' hg. angol közbenjárás után sovárog, kétségen kívül igazolja, hogy terve sem a' királyné anyjánál, sem a' francia kormánynál legkisebb vizsgálhangra nem talál. Csak Anglia nézhetné közönyösen a' királyné ezen házasságát. Anglia, oly feltét alatt, hogy Spanyolországból angol gyarmatot alakítson, tüstint segédkezeket nyujtana republica-létesítésre 's az inquisitio helyreállítására; 's ha találkoznék valaki, d. Carlos terveit pártoló, az nem Krisztina, nem Lajos Fülöp, nem a' spanyol kormány, nem isa' monarchiai alkotványos párt hanem az angol kormány 's azon párt lenne, melly Spanyolországban angol érdekért harczol. A' statusadósságokban száztul 35tel történt meg a' lerovás. Ez intézkedés növeli ugyan a' nemzeti adósságot, de a' statusjövédelmet a' zálogosításoktól fölmenti 's a' kormányt képesíti tartozásai pontos teljesítésére. Madridi lapok szerint az uj cortes özszezhivatása iránt mind a' kabinetben, mind a' mérséki pártnál más más vélemény uralkodik; egyik rész, a' középponti mérsékiek, kikhez számítandók a' Madridban maradt miniszterek, gyökeres törvények 's más szükséges szabályok létesítése tekintetéből tüstinti corteshivatást akar, másik rész pedig, mellynek főnökei Narvaez és Viluma úgy gondolkozik, hogy arra még nem ért meg az idő 's az uj cortest a' statusrendezés és népboldogság akadályaul tekintti.

Portugália.

Lissaboni tudósítások szerint Cabral belminisztert, kigyöngékedő egészsége miatt ideiglen nyugalomba tétetett, Terceira hg váltandja fel. Hirszerint a' portugáli statusadósságok külföldi osztalékainak fizetése ismét megakadt.

Anglia.

A' miniszteri sajka ugyan szabadabb reptü ma junius 21d.'s Peel jobb kedélyben van mint j. 17d.'s igyekezek lekötelező nyilatkozatok 's nyájas bizalom által enyhíteni azon keménységet, mit pártja ellen tenusított; de a' viszázkodás még sincs egészen elenyészte 's azokat kik leköszönésével fenyegetőzése daczára is szilárdul maradtak ellenzékeskedésök mellett, csak úgy nyerheti meg ismét, ha politikáját egészen megváltoztatja. E' szerint, ha ismét oly kérdés fordul elő, hol pártja a' szabadelvekkel együtt tarthat 's ezek közül senkinek sem lesz oka Peelt támogatni, ez bukni kénytelenítettik. Különfelé ágoznak a' vélemények az iránt: miért épen Cobden és számos baráti segítők ez uttal Peel kormányát megmenteni. Mert egy rész nem lát ebben egyebet, mint azon szabályok gyámolítását, mik a' szabad kereskedés nagy elvét szerintök előmozdítani látszanak, mások azonban mélyebb politikát sejtenek alatta. Ezek ugyanis azt állítják, hogy a' cobdeniták a' chartistákat utánozták, kik a' league (gabonatörvény elleni) gyüleseket nem azért szokták háborgatni, mintha a' gabnavámot fentartani kívánnák, hanem mert a' középosztályt akarták kényszeríteni, hogy velök egyesüljön kedvenc t.-javaslatjuk keresztül vitelére. Cobden ugyanis a' gabnakerdést nem whigminiszterség 's meghatározott mérsékelt vámlétesítése által szándékozik elintéztetni, hanem Peel kormánya mellett a' mostani törvényt fentartatni, míg valamennyi előkelő whig a' leaguehoz csatlakozik 's a' gabnavám tökéletes eltörlesztése elkerülhetlen leend. Mindenesetre nevezetes marad, hogy Cobdennek kelle Peel kormányát kora enyészettől megmenteni. Suffolki grófságban a' gyujtogatás napról napra számosb. Némelyek egyes csavargók munkája mások pedig munkások személyes boszuja következménynek tartják, kik azt vélik, hogy ez vagy amaz roszul bánt velök. Sokkal alaposnak látszik azonban azon vélemény, hogy ezen gyujtogatás oly eszköz, mi által a' nép nyomoru helyzetét 's kétségbeesését nyilvánítja. Mi annyival hibetöbb, mivel e' szerencsétlenség apránkint Norfolkon át terjenge 's már Cambridge grófságban is lábra kapott. Különös, hogy 1830ban a' torypárt uralkodása 's meghasonlása közben voltak illyes jelenetek. Még akkor nem volt szegényítörvény, minek akarják némelyek kizárólag tulajdonítani a' népközti elégtelenséget. A' kormány nem tudott máskép magán segíteni. Midőn pedig whigek kerültek kormányra, ezeknek több gyujtogatót sikerült megbüntetni 's a' nem sokára következett reformbill iránti mozgalmak közt a' veszély megszűnt. O'Connell látogatói naponként szaporodnak, ámbár csak hetet bocsáthatni be egyszer-egyszer, 's úgy vélik, hogy magának is terhére van naponként magát a' Richmond-Bridewell felé csapatostul seregleg részvevők előtt mutogatni. A' nagy fogoly soha életében nem volt egészségeseb, mint most, 's fogsága óta különös jó szinben van. Bath városban is kering egy kérelemfelírás O'Connell mellett számos aláírással. A' jun. 24d. alsóházi ülésben Duncombe Stalzburg lengyel szökevény kérelmét terjeszté elő, előadván miképen ez szegény hazáját bár halálból szereti, de Anglia politikájába soha sem avatkozott: mind e' mellett leveleit a' postán letartóztatták, feltörték 's e' kémrendszert ellene annyira üzték, hogy levelezései folytatására az angol postát bizalommal többé nem használhatja, miután csep kedve sincs családjávali levelezési viszonyit más kíváncsisága elé tárni. Ártatlansága érzetében tehát kéri a' parlamentet, hogy szigoru vizsgálatot rendeljen az iránt: mi idézhette a' nemzeti vendégjog ezen megsértetését elő. Duncombe azon meggyöződését fejezé ki, miszerint az alsóház sietni fog e' kérelem teljesítésével; 's hozzá levé, miképen minap a' belügy-minister azt állítá, hogy csak egy politikai szökevény levelei felbontására szóló miniszteri felhatalmazás bocsáttatott ki; ezen politikai szökevény Mazzini ki már egy év óta lakik Londonban 's tiszteletré méltó férfi: 's mégis most egy derék lengyel tiszt hasonló sérelemtől panaszkozik. Mit fog ehez a' minister szólni? vagy ezuttal is a' hivatalos hallgatás védköpenye alá bujlik 'stb. Beszédét azon indítvánnyal végzé: utasíttassék Stalzburg kérelme különös választmányhoz, melly vizsgálat alá vegye: miféle rendeleteket bocsáta ki a' belminiszterség a' levelek feltörése iránt 's mennyire engedelmessékedtek azoknak, mikrül tudósítást azon véleménynel adandó: vajjon? 's hogyan kell az illető törvényt módosítani. Több órai vita után az indítvány 44 szótöbbséggel megbukott. — A' Standard szerint Haytesbury l. lett Irland alkirálya. Ó hajdan sz. pétervári követ volt, 1835b. a' Peel-Wellingtonféle volt miniszterség alatt indiai főkormányzóvá nevezeték, e' kineveztetést azonban az ismét föllépett whig miniszterség megsemmíté. Főérdeme az, hogy a' felsőházban soha sem beszélt.

Franciaország.

Marokkóvali háborunkat, mond a Revue de Paris, az teszi legnevezetesebbé, hogy az a császár, francia 's angol kormány akarata ellenére tört ki. Vallásos vakbuzgóság győzött e tekintetben. Abderrhaman valódi ellensége nem Franciaország, hanem Abdelkader. A császár jól tudja ezt 's régóta igyekszik azon forrongást lecsillapítani, mely az emir munkája; régóta gyarapítja hadi erejét, kijavítja erősségeit 's tűzér 's tengerész csapatokat állított. Kettős hasznot akart ez által elérni, t. i. eleget tenni egykoron a' szent harcz-izgatta kedélyeknek 's növelni a' tekintélyt fenntartó eszközöket. Mindezek dacára is Abderrhaman a' fanatizmus legyőzte, Abdelkader árulás miatt vádolná őt, ha a' marokkai szultán akadályoztatná Marokkot az emir mellett felkelni. Mi Angliát illeti, már ugys folytatott némi harcot ellenünk, mert Gibraltárból Marokkón keresztül fogyvert 's löszereket szolgáltatott az emirnek. — Marokkóvali háborunkat Anglia annál görbébb szemekkel nézheti, mert ez által mindent veszthet; mivel ezen országgal széles terjedésű kereskedési viszonyban áll 's a' császárral oly szerződést kötött, melynek következtében, évenként 2 — 3 ezer darab marhát szállíthat ki igen csekély vámfizetés mellett. Gibraltár minden szülességét Tangerből kapja. — A' Marokkó ellen rendelt tengeri had egyesülési pontja Oran; itt készült Joinville hg's Bugeaud táborító egyetértőleg a' megtámadási tervet. — Párizsban több elfogatás történt. Néhány árkaaszt a' legitimista párthoz tartozó két egyed ismételve kísértgete; röpiratokat, a' bordeauxi hg ünkezővel irt leveleket 's képerre vert pénzeket mutogatott 's osztogata. A' katonák azonban jelentést tőnek tisztjeiknek; minek következtében a' már egyszer politikai vétségért elítelt Toutaint, Desma-

res - Cauchard irót 'stb. elfogták; Escars és Montmorency - Robec hgeknél házmotózást tartottak, kiknél több iromány 's olly gép találtott, mellyel a' bordeauxi hg mellszobrai 's képerre vert emlékek készítették. Lyeri 's Angersben, e' két egymással homlok - egyenest ellenkező távolságban levő ponton is forognak pénzek a' bordeauxi hg képerre. Angersben jun. 23d. fogták el Charbonnier-t, ki hanyatlott kora dacára is pártjának legmerészebb 's ábrándozóbb tagja 's az 1832ki összeküvésben főszerepet játszván öt évi fogságra ítéltetett, mit St. Pelagieban ki is töltött. Montmorency hg elfogatására is van odva parancs, mire a' nála talált levelek tartalma szolgáltatva okot. Ezen irományokban sok nevezetes egyed van érdekelve 's ugyanazért még több elfogatást várhatni.

Orosz és Lengyelország.

Ellenére azon felelősségnek, mellyel szökés esetében katonai szolgálatot tenni köteles hősorsosaik iránt a' zsidó községek tartoznak, folyvást számos kísérlet v. még több elszökés történik. Nem rég ideje, hogy a' zsidók katonáskodását parancsoló ukáz kihirdetett, 's mégis azóta magában a' kalisi kormánykerületben, több mint 20 szökés történt. A' külföld ama véleménye, hogy a' zsidók katonáskodása érdemében jövendőre sinórmentékül szolgáló szabályok nagyon szivtelenek, sőt vétek bélyegét viselnék, itt még azokban is csodálkozást gerjeszt, kik az orosz kormányancs bármilyen névelvezendő rendeletit elfogulatlan gáncsolják. Lengyel v. német egyaránt helyesli, hogy ezentul a' zsidók is mint egyebek a' hadsereghez és így azon rettenetes helyzetbe vonatnak, mitől leginkább félnek. De bezzeg itt ösmerik ám a' zsidót, mint külföldön sehol jobban. (Másvutt is jól ösmerik, 's mégis nyakrafőre emancipálni akar-

ják.) Itt tudják 's érzik, milly kapzsilag huznak magokhoz minden életbeli foglalkozást, hogy a' keresztényeket annyival inkább háttérbe szorítsák 's a' haszonhajtó speculativ tárgyakat milly ravaszul tartják körmeik közt, hogy tolatkosznak lassankint a' státuséletbe, kereskedelmi szabadtékok vételével, melly által sok éhező száj elől ragadják el a' falatkenyeret. Sok lelkiismeretlen, szivtelen 's csalárd üzérkedéseikkel milly kárára vannak a' kereskedés 's kézimesterségeknek, 's csak itt tudják végre, hogy minden fenálló szabályok mellett is, mit kelljen várni, ezen geometriai arányban növekvő fajtól. Statistikai adatok, mellyeket a' kerületi kormányzások táblásjegyzékéből könnyen meríthetnek, azt mutatják, hogy ugy áll a' zsidónép szaporodása a' keresztényekéhez mint 3. azhez, melly viszony annyival aggasztóbb, minél inkább tudjuk, hogy üzérkedéseiket is ezen arányban folytatják. A' zsidók szerfölötti szaporodása egyébiránt nagyon természetes. Törvényeik szerint a' házasság a' férfi, mondjuk inkább gyerkőcze v. süheder 12dik évében már megengedetik. 14dik-15dik évében többnyire minden lengyel zsidó megházasodik, 's nem ritka eset, hol tizenhatsz — husz éves suhanczoknak négy, öt gyermekök van, 's ollyan is van akármennyi, ki 36 — 40d. évében 18 — 20. taggal is szaporítá családját, kik közül mindegyik lefelé egészen a' hét, hat évesig csererebékben leli hatáskörét. A' mult évben kiadott czári ukáz által, melly szerint a' keresztények, mint a' zsidók katonáskodni tartoznak, a' jökori házasságnak és így ijesztő szaporodásuknak is természetesen gát vettetett, de másrésben sajnálhatni, hogy mivel a' lengyel nép szaporodása 's polgárosodási fejlesztése nem csupán a' zsidóság körül tett positiv rendszabályok, hanem bizonyos szerkezetek eltörlésétől is függ, ehez nincs semmi biztos remény,

ÉRTESÍTŐ.

Hirdetvény.

Tek. ns Mármaros vmegye Verchóvinai járásban fekvő, 's alább megnevezendő helységekben a' kir. fisco birtokához tartozó részjóságok a' huszti kir. kincstári uradalmi gazdálkodó tisztségénél 1844. évi jul. 15d. napján tartandó nyilvános árverés utján ugy e' folyó év novemb. 1ső napjától kezdve 6 egymásután köv. évekre haszonbérbe adatnak, ugymint:

Folyó szám.	Helységek nevei.	Ur-béri tel-kek sz.	Jobbá-gyok tel-kek száma	Ur dolga napok	Füst-pénz. ft.	Dézmaváltság. ft. kr.	Urbéri öfka ol	Urbéri zsák. szám	Körmeheli átrenda. ft. kr.	Majorság-béli föld. hold	Jelenlegi földbér. ft. kr.	Malom. taksa ft. kr.	Házbér ft. kr.
1	Ökörmező	8 1/8	52	54	2039	106 34	8 1/8	34	34 30	106 1/2	124 1/2	80 30	12 30 18
2	Liszka	1 1/8	6	—	157	6 4	1 1/8	5	—	—	—	—	2 30
3	Ujholyatin	1 1/8	9	3	238	12 5	1 1/8	5	—	—	—	—	—
4	Ricska	1 1/8	6	3	249	9 6	1 1/8	6 1/2	—	—	—	—	—
5	Bisztra	1 1/8	1	—	18	1 30	1 1/8	1/2	—	—	—	—	—
6	Rippinye	1	5	3	187	8 4	1	5	2	—	1 10	—	—
7	Lopusnya	6/8	4	4	168	8 3	6/8	3	—	—	—	—	—
8	Majdánka	1 1/8	8	8	318	16 6	1 1/8	8	—	—	—	2 30	—
9	Szolyma	2	13	8	424 1/2	21 8	2	8	16	6	—	—	—
10	Szinevér	1 1/8	5	10	329 1/4	15 5	1 1/8	5	—	4	11 1/2	11 20	— 22

Összesen 19 1/8 | 109 | 93 | 4128 1/4 | 202 | 76 | 30 | 19 1/8 | 76 1/2 | 55 | 36 | 112 1/2 | 136 1/2 | 93 | 20 | 17 | 30 | 40 | —
Jegyzés: írásbeli ajánlatok szükséges kellekkel ellátva elfogadhatnak. 3—3

Egy hivatal ajánlatik.

Egy magyar és német nyelvben jártas egyed, ki 4—500 pengő forintnyi cautiont készpénzben letenni képes, részére igen hasznos feltételek mellett felvétetik. Bővebb tudósítást nyerhetni Bielek László hités ügyvéd urnál Pesten József-piacson 166. szám alatt (az óránál címzett) házbán délelőtti 11 óraig. — Levél által ez iránt érkezők leveleiknek bérmentesen küldetésére kéretnek.

Pesti cukorfinomító gyáregyesület. Közre tétetik ezennel az ideiglenes választmány részéről, miszerint a' pesti cukorfinomító gyár-egyesületre aláirt elsőégi részvények összegének lefizetésére jövő augusztus 1ső napja tüzetett ki határidőül. Kéretnek ennél fogva a' t. cz. aláírók illető fizetéseiket az utolsó közgyűlés által megbízott ifj. Szabó Pál választmányi tagnál Pesten (v. a' osház-téren Almásy házbán) ideiglenes elnök gróf Batthyányi Lajos, 's imént említett ifj. Szabó Pál aláírásaikkal ellátott jegyek kiadása mellett megtétetni. A' legközelebbi közgyűlés Pozsonyban az elnök gróf Batthyányi Lajos ur által kijelendő hely-lyen tartatik, mellyre a' t. cz. részvényes tagok ezennel meghívattak. Kelt Pesten július 8dik napján 1844. Pesti cukorfinomító gyár-egyesület ideiglenes választmánya. 4—3

Csótány (sváb), poloska-és molyirtó szerek.

Alulírtnak ezen új találmánya, behoztatásul annak, hogy sem embernek sem házi állatoknak nem ártékony, Szekrényessy városkap., dr. Gross vár. főorvos, Distom L. gyógyszerész urak 'stb. jelenlétében, egy kávéskanálnyi egész pohár-vízben felolvasztva, legkisebb ártalom nélkül megiható vala. — Ezen csótányirtó szeren kívül van igen jó illatos kenőcse a' poloskákknak egész fajostul megsemmítésére 's ezt több pesti és bécsi kitünő család bizonyítványa is tanúsítja; van molyirtó pora e' férgeknek bunda, lószőr, toll, könyvek, posztó és gyajruszövetből, (akár egész vég legyen az, akár készruha) s' óval minden más, még selyemkelmékből is tökéletes kipisztítására, melly neucsak ártalmatlan az embernek, sőt még a' kelmék színét sem változtatja meg, 's minden kár és aggály nélkül használható a' ráragasztott utasítás szerint, szücs, szőnyegező (Tapezierer) posztókereskedő 's minden család által. Kapthatók e' szerek, pücsétes úvegekben használati utasítással 30 p. kron, alulírtnál Pesten, nagyhidutzai boltjában, a' fehérhajó átelében. vagy lakásán a', Marokkai-ház 2d emelet 4d. sz. a, 's Pesten köv. helyeken: Hassenstab, szervitátér, fekete kutyánál; Dietznél, Dietz városához, süntüt-

Hirdetés.

A' nagymélt. magyar kir. udv. Kincstár rendeletéből, a' megürült kalocsai érsekséghez tartozó gabona, ugymint: a' kalocsai magtárból 1788 p. m. árpa, szemes kukorica a' hajósi magtárból 865 p. m. tiszta búza, 737 p. m. árpa és 31 1/4 p. m. szemes kukorica, elvégre a' szent-Istváni magtárból 793 p. m. tiszta búza, 110 p. m. árpa, és 5 p. m. kukoricának eladása végett írásbeli ajánlatok által e' f. évi július 15ken a' kalocsai igazgatósági hivatalnál szokott délelőtti órákban ufolag árverés fog tartatni. A' venni szándékozók tehát a' 200 ft. p. p. szabott bánatpénzt a' kalocsai uradalmi pénztárba előlegesen letenni, és határozottankintett számokban kifejezett igére'eiket minden egyes gabonafajokért különösen, sajátke-züleg aláirt 's lepecsételt nyilat-

kozatokban az érintett napon legfőbb déli 12 óraig a' felhozott igazgatóságnak, a' hol az ebbeli szerződési feltételek is megtekinthetők, benyújtani kötelezetnek, mellyben az ajánló lakását kitenni és hozzá a' letett bánatpénzről szóló nyugtatványt mellékelni tartozik. 3—3

Rév és vendégfogadó-kibérlés.

Adony m. városa, gőzhajó-állomásának vében létező Dunarév, és azzal kapcsolatban levő vendégfogadó hasznai folyó év július hó 28kán szokott reggeli órákban, tartandó árverés utján, a' többet igérőnek 1845. jan. 1ső napjától kezdve több esztendőre bérbe adatni fognak. A' vállalkozók e' z o k k el (bánatpénz)ellátva, ezennel meghívattak. 3—3

cza; Halbauer J. 3 f. hér rózsánál, királyutczában; Feldbacher, Bálvány utca 2 tigrisnél; Fleischmann J. váci uton fehér galambnál; Amtmann F. hatvani utca; Semmelweiss hatvani utca a' czukorsüvegél; Ebenführer korona-utca, két matróznál; Mester J. Dorottya utczában az ananásznál; Liszka Leopold utca bádóg kalapnál; és Spitzer Adolfnál nagy hid utczában. Budán: Semmelweisz a' hidnál; a' várbán Speiszer özvegy könyvtökönél; Hallner és Nöthig fűszerárusoknál a' tigris és fehér oroslánál. Szebenben: Arz ur fűszerkereskedőnél; Ujvidéken Growdonovitz J. fűszerárusnál a' kék rákhoz; Temesvárott Losch fűszerkeres; Pécsen Adler Antal, a' Herrnhuttinál; Győrött Herrgesell Ant.; Nagyszombaton Ostermayer József sütőmesternél, Helene utczában. Ki egy vagy több tucza'ot vásárol egyszerre, 20 pcent nyereséget kap. Ha rendes használat után e' szerek siker nélkül maradnak, letett árakat visszafizetem. Kollinsky S. 1—4

T. baranya-megyei Pécs városától mintegy 5 órányira fekvő Hidas helység határában bírói ítélet következtében foglalás és zár alá vett 's tek. özv. Perczel Károlyné szül. Zbiskó Antónia assz. illetett 20 hold és 100 □ öl térségű majorsági jó mineműségű szántóföld f. e. aug. 12én helyszínén regg. 9 órakor tartandó nyilvános árverésen kész pénzfizetésért eladó lesz. Kelt Pécsen jun. 12én 1844 Vissák Antal t. n. Baranyamegye esküttje mint kiküldött végrehajtó bíró. 2—3

Füredi haszonbérlet.

Buda sz. kir. főváros tanácsa részéről közhírré tétetik: hogy Tabánban létező, e' fővárost illető Rudasfürdő, melly 29 kádfürdőből, egy ásványos ivóforrásból, 10 kisebb és 1 nagy kőfürdőből, 3 párolgó fürdőből, a' hozzá tartozó beszálló vendéglő és kávéházból, 31 sz. o b á b o l, mellyeknek legnagyobb része butorokkal van ellátva, több konyhából és pinczéből áll f. e. augusztus 21én 6 egymás-

után következő évre 1845dik évi április 16 napjától kezdvén haszonbérbe kiadandó. Az illető árverők, kik bánatpénz ellen 1450 ft. p. p. letenni, és 8000 ft. p. p. kezesség fejében (cautio) hitelesen bebizonyítani kötelesek, f. e. augusztus 21kén délelőtti 9 órakor a' tanács ülésben tartandó árverésre ezennel meghívattak, a' feltételek pedig időközben is a' kebel-beli városi számvevő hivatalban megtekinthetők. Budán 1844 évi apr. 29 2—3

Csőd tanítószékre.

A' királyi zágrabi tudományos Akademiánál — Mikusay János tanítónak a' nagyváradi kir. Akademiához általtelelével — megürült physikai-mezőgazdasági és természet-tö teneti tanítószékre, a' pesti kir. tudományos egyetem bölcselkedési kara előtt tartandó csőd határideje folyó évi aug. 1ső napjára van kitűzve. Kelt Pesten majus 10kén 1844. Szoblahói Palma Elek a' pesti kir. tudományos Egyetem jegyzője s. k. 2—3